

Ս. ՐԱԾԵ ԶՈՂԱՅԵՆԻՐԱՅԻՆ

ՈՒՍԱԲԱՅԻ ԻՐԻԿԱ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧНОГО
Ловления Наук
СССР

891.99
Z-85

19 NOV 2011

55-01
808

Ա. Ր Ս Ե Ն Հ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ի Ս Յ Ա Ն

891.09
2-85

ՀՈՒՍԱՐԱՑԻ ԼԻՐԻԿԱ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОЧНОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

Ազով-Սեվդոկյան
Ֆերկրային Հրատարակչություն
1935

13 JUN 2013

37575

56405-66

Զոր

«Չեղյուսկինի» արշավախմբի
վերկարար ռազմաօդային զորքերին:

Մեր ծով, անալի, լայն աշխարհից,
Հանքի, հողի պոետներին,
Մեծ Միության հերոսներին՝
Բևեռային արժիքներին,
Նրանց, վոր ահ ու մահ հունեն,
Նրանց վոր լեռ սրտեր ունեն, —

Նրանց գործին հերոսական,
Նրանց փառքին անմահական՝
Գիրքս վորպես շքանշան,
Թեկուզ նվեր մի աննշան,
Թող վոր նրանց նվեր լինի՝
Պայքարի յերգ, կարմիր գինի:

ԵՊԻԳՐԱՄ

Գարնան պես կանաչ, վարդերի պես բայ,
Այս ծաղկածիծաղ նոր կյանքի ծերին,
Յես իմ յերգերի բեռը շալակած,
Բռնել եմ ահա մաքառման ուղին:

Ինչպես ովկիանի մականթացություն,
Աճում եմ հիմա ալիք առ ալիք, —
Այս ճամբան հիմա փռվել է իմ դեմ,
Դեպի արևկա, լուսաշող գալիք:

ԲԵՎԵՌԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ

Զեյլուսկինի պետ՝ Շմիլովին.

Նա անցել է ծովեր անախի
Յեւ վարել է նավեր անթիվ, —
Նա տեսել է տանջանք ու մահ
Յեւ պայքարող անդուլ մարդիկ:

Յերբ յեղել է որը մռայլ
Յեւ հողմերն են ծովը քանդել,
Նա յեղել է միշտ անալլայլ,
Հողմն է նրան հնազանդվել:

Նա տեսել է փոթորիկներ՝ —
Զրի տարերքը կատաղի, —
Նավորդել է անանց ջրեր,
Բայց վոչ իզուր ու անտեղի:

Նա անցել է ովկիանոսներ՝
Սառցապատյան ու ահուկի, —
Միշտ վարել է նավն իր առաջ,
Վոր հրամանն է մեր մեծ դարի:

Յերբ յեղել է մութ ու խավար,
Սառցասարերն են յելել մարտի,
Նա կռիվ է մղել համառ,
Վոր այդ ահավոր տարերքը հաղթի:

Նա անցել է ովկիանոսներ,
Սառցապատյան ու ահուկի, —
Միշտ վարել է նափն իր առաջ,
Վոր հրամանն է մեր մեծ դարի:

ՍԵՐԳ ՊՈՂՊԱՏԵ ԹԻՉՈՒՆՆԵՐԻՆ

Սովետական հողի վրա,
Լայն ծովերի կապտի վրա,
Վորպես շաչող ահեղ քամի,
Նրանց յերզն ե զնգում հիմի:

Թեկուզ լինի բորան ու բուք
Յեվ անձրեք թափվի վառար, —
Նրանք կառնեն անվախ ընթացք,
Թեկուզ լինի մութ ու խավար:

Յեվ թշնամին, յեթե մեկ ուր
Փորձի սողալ մեր սահմանից —
Նրանք կրակ կթափեն բոլր,
Նրանց վրա ծով յերկնքից:

Սովետական հողի վրա,
Լայն ծովերի կապտի վրա,
Վորպես շաչող ահեղ քամի,
Նրանց յերզն ե զնգում հիմի:

ՎԱՌՈՒՑՈՒՄՆԵՐԻ ԼԻՐԻԿԱ

ՔՆԱՐԵՐԳՈՒ ԱՅՑ

Ճամբաներն այն ծանոթ
Բոբիկ վոտքերիս,
Են ծիրանի ծառը,
Վոր վարդիկս ճղեց,
Են շաֆրան խնձորը,
Են դալար ուռենին,
Սալորենին փշոտ,
Ո՞ւր են... ել չ կան:

Են իրար խճճված
 Թթենու ծառուտը,
 Են հնձանը՝ կարին
 Չոր թուլթը փռած. —
 Են հանդիզանի
 Ծերին պաղած
 Թզուկ դեղձենին,
 Ո՞ւր են, ել... չկան:

Են հացենու քոքին
 Մեր փորած հալուղը,
 Են դամշուտի մեջ
 Պահած մեր կուժը,
 Են բարձր ու մեծ
 Դավրիժ ընկույզը,
 Ո՞ւր են, էյ, ո՞ւր են,
 Ո՞ւր են... ել չկան:

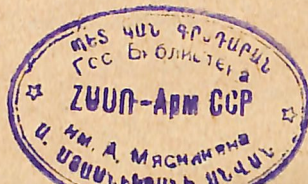
Ափոյիս անկած
 Պստիկ գերասենին,
 Խոպուպիկ Ֆնդուխը,
 Տոգած մալաչեն,
 Վոր ինձ հետ հասակ
 Մանկություն են առել —

56405-66

Նրանք գիջել են հիմա
 Իրենց կյանքը դալուկ,
 Մեր ես նոր յերկրի,
 Նոր տունկի համար...

Յեզ դողում ե հողը...
 Շրճիս ~ շրճիսկոցով
 Սև քարափը պայթում,
 Ժայռերը տենդում են
 Դինամիտի ջերմից,
 Կարծես հակամարտ են
 Յելել վերջին անգամ,
 Դարերի խոր քնից:

— Եյ հէյ, հէյ, դենը,
 Դենը, քարն ե գալիս
 Վերից, հէյ, Համբարձում,
 Չորից դենը փախիւր, —
 Ու են լեռան ծերից
 Դեպի ձորն ե թռչում
 Բարափն են ահռելի,
 Դինամիտի ջերմից...

Ենքան կարոտ քաշած
Սիրտս փրփրում ե —
Խինդը Ձանգուի պես
Հեղեղում ե հոգիս. —
Արդյոք ունեցել եմ
Յես այնպես մանկություն,
Ինչպես բարձունքներն
Այժմյական թովքիս:

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՌԻՅՆԱԿՆԵՐ

Այն զնգզնգուն՝ Ձանգուն՝
Վոր վռտեր ե հաշվում,
Խավարը ցրում ե,
Վո՛նց փռել չոր...

Արսեն

ՅԵՐԵՎԱՆ

Վողջո՛ւյն, վողջո՛ւյն Յերեվանին,
Վարպետներին քարի, փողոս,
Ձավողներին, նոր տներին,
Փողոցներին դարդ ու կանաչ,
Տրամվային սովետական,

Այդ մեծ գործի հերոսներին,
Սովետական պոետներին՝
Վոդջժնյն, վոդջժնյն:

ՍԵՎԱՆ

Յերազ կամ միֆ, ո՛ր, ցնորք չե,
Իզուր ներբող գովասանք չե,
Վոր այն խոր ձորերի միջում,
Ելեկտրական հողմն ե փչում:

Մխաբն ե այնտեղ սիրով տոկում,
Մարդն ե այնտեղ, ձեռքն ե ճկուն,
Վոր Զանգուն լուռ յելը յելնի,
Համարը լուսե գյուղը մանի:

ՌԻՄԱ

1.

Կարոտել եմ քեզ, Ռիմա,
Են կապույտ խալաթին քո, —
Շատ քաղցր ե ինձ համար
Քո խոհերի շեմքը,
Վոր բացվել ե զավոդի համերգի ներքո:

Ռիմա, դու դեռ լվանում ես գինու շիշերը,
«Արարատ»-ն ե քո տունը և դադգյահը քո, —
Ֆին-շամպայնի մղոցն ե քո ուրվա գիրքը,
Յեվ պայքարով լեցուն հաղթանակները մեր:

Կարոտ ելեմ եմ քեզ, Ռիմա,
Են կապույտ խալաթին քո. —
Շատ քաղցր ե ինձ համար
Քո խոհերի շեմքը,
Վոր բացվել ե զավուդի համերգի ներքո:

Հիմա յես խորհում եմ
Անցյալի մասին,
Յեվ այն՝ թե յե՞րբ մեկ ել
Կլինենք միասին:

Հիմա յես գյուղումն եմ,
Նստած եմ տանը, —
Յեվ կարոտով հիշում
Քո ոթեանը:

Խոսում եմ աչնպես,
Կարծես թե լցված եմ,
Կամ զգում եմ սիրելու
Մի հուժկու ցանկություն:

Շղարշում ե հայացքս,
Ռիմա, քո պատկերը,
Վոր աչնքան հարազատ
Թվաց իմ հոգուն:

Քո սիրտը լայն ե, Ռիմա, ժպիտդ քաղցր. —
Ինձ թվում ե, Վոր քո սիրտն աչն ե, ինչ Վոր իմ, —
Չե Վոր քո հպարտ կրժքին ունեյիր փակցրած
Ինձ նման, անզուգական մի կիմ:

Հիմա յես գյուղումն եմ, նստած եմ տանը,
Որորում ե միաքս անցուղարձը գյուղի,
Յեվ շտապում եմ ավարտել նամակս...
Հիմա յես շտապում եմ կարևոր ժողովի:

Իրիկունն ե, վերադարձել եմ ժողովից,
Աշխատանքից ծանր, մտքերից հոգնած. —
Գրում եմ քեզ այս հանգավոր նամակը
Այն պահին, յերբ գյուղը լճու ե ու նիրհած:

Կիսախավար ե ե իմ սենյակը....
Ու իմ գլխում հարցեր, մտքեր կան թանձր, —
Բայց հուզվում, լարվում եմ խինդից, Ռիմա,
Վոր ժպտում ե պատից, Իլի՛նը քաղցր:

Այնքան հարազատ ե նա իմ հոգուն,
Այնպես սիրալիր, չնաշխարհիկ ընկեր. —
Միշտ խոսում ե ինձ հետ, զրուցում յերկար,
Այն պատկերից պատի, շրթունքներից իր դեռ:

Նա խորհուրդ տվեց, վոր քեզ նամակ գրեմ,
վոր միշտ լինենք քաղցր, բարեկամի նման. —
Ո՛ր, ծանր ե միմա, աշխատել ամեն ուր,
Յեթե չունես ընկեր՝ մեր իլիչի նման:

առ եմ հուզվել միմա...
Ուզում եմ գրել անվերջ, ստեղծագործել.
Մրրկում ե հոգիս, վոր դեռ քիչ բան գիտեմ:
Պետք ե, միմա, գիտության գրանիսը կրծել:

Պետք ե գիշերներով յերկար նստել անքուն
Յեվ թերթել ու կարդալ, հատորներն իլիչի.
Սրտից դեն շարտել սերն այդ «քաղքենի»:
Ո՛ր, զղջում եմ միմա, որերն իմ պատանի...
.
.
.

Կարոտելեմ քեզ միմա,
են կապուտ խալաթին քո, —
Շատ քաղցր ե ինձ համար
Քո խոհերի շեմքը,
վոր բացվել ե զավուղի համերգի ներքո:

2.

Շատ որեր ես անցել ինչ գրել եմ նամակս,
Յեվ այսօր ընթերցում եմ քո պատասխանը. —
Պարզ տեսնում եմ տողերում քո հայացքը, միմա,
Ու քո վառ աչքերում՝ համալսարանը:

Գրում ես թե արդեն դարձել ես ուսանող,
Թե քո յերեկոն նոր, նոր ե և գիտական.
Թե դազգյահից հետո, զրքի հատորներն ես
Լարում քո միտքը թարմ և պատանեկական:

Գրում ես թե այն չե հիմա Յերեվանը,
Թե ասֆալտ մուշտակ ե հագել Աստաֆյանը:
Աստաֆյանը դարձել ե կանաչ մի զարդուղի,
Մինչև նորք ե հասել տրամվայ - յերկաթուղին:

Գրում ես թե ուրիշ, ուրիշ ե Յերևանը,
Թե ռեստորան ե դարձել հիմա «շաշիկ խանը»,
Թե «ղանթարը» դարձել ե ծաղկած հրապարակ
Թե այդ յերգն ե մի անգիր «ղանթար» - ային
բալլադ:

Գրում ես թե փոխվել ե քաղաքն այն հնորյա,
Յեվ վարպետներ հմուտ դեռ տոկում են ելի. —

Թե յիշնում են քաղաքում արևաշող շենքեր,
Յեւ լիւում նոր փողոցներ, մետաքսագործ խալի

Դրում ես թե աճել, ծաղկել են բարդիները,
Դրում ես թե մանյակ ե դարձել Յերևանը,
Թե յերգում ե վորպես բազմակարկաչ վտակ
Պոեմներով իր նոր՝ Նայիրի Զարյանը:

Դրում ես թե լավ ե հիմա Յերևանը,
Բայց շատ ես կարոտել աշխատելու գյուղում —
Թե քո ջահել սրտում վառ ե մի բոբը կրակ —
Կարոտել ես մեկին, բայց չգիտես թե ում:

Յերկար կարդացի յես քո նամակը, Ռիմա,
Քո գրիչը վարժ ե, մտքերդ հասուն. —
Այնքան խիստ զգացի յես իմ հոգում նորից,
Քո խոսքերից խնդուն ու քո գրչից խոսուն:

Այն ինչ ժամ եր, բոպե, վոր հանդիպեցինք
Յեւ բաժանվեցինք նոր կորովով լցված. —
Ասացիր — «գնա գյուղ „հնգամյան“ մտքումդ»,
Թե իլիչն ասել ե. — «догнать и перегнать»:

Ո՛, կհասնենք, Ռիմա, կանցնենք նույնիսկ —
Հինգ տարվա ապագան լարում ե մկաններս.
Մոռացել ես միթե, վոր Իլիչի հետ եմ,
Վոր Իլիչն ե սոսուգում միշտ գործերս:

Հիմա բարձրացել ե հարցը հրատապ,
Զտվում ե Լենինյան մտքի մեքենան. —
Դու յեւ չես մոռացել, գրել ես այդ մասին
Յեւ գրել ես վորոշ, հաստատ ու վճռական:

Վորքան մեծանում ենք, թարմանում ենք, Ռիմա,
Ինչ լավ ե մեր դարը, պայքարի վերելքում.
Մենք ենք հերոսները, Ռիմա, այդ պայքարի,
Վոր ձուլվել ենք ամուր, այդ պայքարի հոգում:

Կարոտել եմ քեզ, Ռիմա
Են կապույտ խալաթին քո.
Շատ քաղցր ե ինձ համար
Քո խոհերի շեմքը,
Վոր բացվել ե գավոդի համերգի ներքո:

* * *

Սեւմաշի հարվածախններին

Վառարանը թեժ է
 Յեզ րոցերն ալրող,
 Բո դազգյահի մոտ
 Կանգնելը դժվար. —
 Ջեռուցած ու շիկ
 Ամեն մի յերկաթ,
 Ամեն թռչող կայծ
 Լավա յի վարար:

Յեզ խփում են հա,
 Խփում մուրճերը,
 Շուրջը դեմքերն են
 Կրակի պես վառ —
 Այդ գործն է աճում,
 Թե շունդ է լուկ,
 Թե շեկ յերկաթն է
 Գալարվում համառ:

Յեզ խփում են հա,
 Խփում մուրճերը,
 Շուրջը դեմքերն են
 Կրակի պես վառ. —
 Մուրճերի զարկը
 Յեզ յեռանդը ձեր,
 Նոր կյանքի համար
 Պայքար է համառ:

Մուրճահար տղա,
 Հնոցի վարպետ,
 Ձեզ համար խաղ է
 Այդ կրակը թեժ. —
 Ձեր ուժգին զարկի
 Ամեն մի թափից,

Մեր կյանքն ե կարող
Ստանում նոր տեսք:

Յեվ անհագացած
Վառարանը թեժ,
Ուր ելեկտրական
Բոցերն են յերգում,
Ձեր ջահել հոգին
Այդ համերգի մեջ,
Հարվածայնության
Յերգն ե մրրկում:

Բոցերի խնջո՛ւյք
Յեվ հրե սեղան —
Յերկաթ լաբերով
Հոսում ե գինին, —
Յեվ այդ սկիզբն ե
Այն ճոխ խնջույքի,
Ուր պատրաստվում ե
Արևի սինին:

Իմ հայացքի դիմաց,
Իմ յերկրի վրա,

Ձեր վարվուռն, ջահել
Սրտի բուռն յեռանդից,
Լալն դաշտերի վրա
Բացվեց մի նոր արեվ:

Յեվ իմ լիբիկական
Քնարը ջահել,
Ձեր անափ հույզերի
Յերգն ե համերգում,
Յեվ ձեր արևային
Սրտերը ջահել,
Իմ այս բոբբ յերկրի
Յերգերն են յերգում:

Յեվ ծովն այս կատաղի,
Ալիքները հողմահար
Պայքարի յեն յելել
Ընդդեմ մեր նավի. —
Տեսնում եք թե ինչպես
Նրանք նահանջում են,
Ու սրտաբեկ մեռնում
Չհասած ափերին:

Յեվ արեվը վորպես
Կլոր շեկ մի սինի,

Են լազուրից վերին
Լուռ ժպտում ե մեզ —
Այն արեվից հրկեզ
Յեվ պոռաից ջահել,
Վողջույն հերոսներին,
Մաքառումին հրկեզ:

Յեվ իմ լիրիկական
Քնարը ջահել,
Ձեր անափ հույզերի
Յերգն ե համերգում,
Յեվ ձեր արևային
Սրտերը ջահել,
Իմ այս բոլոր յերկրի
Յերգերն են յերգում...

Յեվ արևը վորպես
Կլոր շեկ մի սինի,
Են լազուրից վերին
Լուռ ժպտում ե մեզ, —
Այն արևից կարմիր
Յեվ պոռաից ջահել,
Վողջույն հերոսներին,
Մաքառումին հրկեզ:

ՏԱՎԱՐԻՇԶ ՍԵՄԱՇ

Довольно жить законом,
Данным Адамом и Евой.
Клячу истории загоним,
Левой!

Левой!

Левой!

В. В. Маяковский

Левый марш (матросам)

1.

Բուրժույի յերկրում,
Թե յերկաթից բյուր լեռներ ցցվեն,
Բուրժույի յերկրում,
Թե ելեկտրոլամպը շանթե արփին,
Կամ թեկուզ վազեն դաշտերի վրա

Տրակտորներ բոլոր
Յեւ չհաղարախով, —
Դու կլինես միայն
Իմ այս յերկրի յերկաթին կարոտ,
Այնքան լայնանիստ դաշտերի համար,
Բուրժուայի յերկրի հազար հերոսից
Հնգար անգամ լավ,
Տավարիչ
Սեւաշ:

Յեւ այն մեջքերը կուռ,
Բազուկները ջլուտ,
Այն դեմքերը հպարտ
Մեր պայքարում տոկուն,
Այդ նրանք եյին, վոր
Հիմադրեցին
Սեփական ձեռքերով —
Յերկաթից հյուսված
Հիմքերը քո:

Այդ նրանք եյին,
Իմ յերկրի մարդիկ...
Յեւ այդ նրանք են,
Իմ ընկերներն են,
Իմ ընկերներն են,

Իմ յերկրի մարդն է,
Մարդն է,
Մարդն է ջլուտ,
Վոր թիկունքով իր
Կոփված, հմուտ,
Քեզ վեր ե հանում,
Յեւ քո շիկացած
Բոլոր յերախների
Կրակը խառնում:

Իմ յերկրի մարդն է,
Մարդն է,
Մարդն է ջլուտ,
Իմ ընկերներն են
Շունչ ավող կյանքին, —
Ջահել, ենտուզիաստ,
Վոր լեռները «կույս»,
Դաշտերը տափան,
Կառուցումների հրով են
Պառնել. —

Յեւ յես եմ, յես եմ,
Իմ յերգով դեռ անտաշ, —
Տավարիչ
Սեւաշ:

Յեկ հաղար ու բյուր
Յերկաթե կոկորդ
Քո յերգն ե հիմա
Աշխարհին յերգում —
Յեկ անծիր ու լայն
Մեր այս յերկրի դաշտերի վրա,
Քո յերգն ե զնգում,
Քո յերգը հպարտ,
Քո յերգը հուզող,
Քո յերգը բազում:

Ու իմ նախըյան
Բազում յերկրի
Սեզ լեռների պես,
Աճում են ելի
Թափով ահռելի,
Հաղար քեզ նման,
Քեզ պես աննման
Յերկաթե լեռներ:

Այն քո արեւմալառ
Յերկաթ պատերի տակ,
Թաղեցինք հաղար
Վիշտ, լաց ու տանջանք.

Հաղար անքուն գիշեր,
Հաղար յեզան արոր,
Դեռ ֆառացած հնից՝
Մեր ճամբին վունց փշեր,
Այժմ դարձան հուշեր:

Բուլշեվիկյան կամքի
Հզորակամ Սելմաշ...
Դու մեր անհաղթ հերոս,
Դու մեր հզոր վերելք,
Մասիսից ել հաստատ,
Հիմալայից խրոխտ...

II.

Դու յեղնում ես թափով
Անահ,
Հաղար ձեռքով դործած
Կանալ. —
Մեր դաշտերի համար
Հիմա,
Դու յեղնում ես թափով
Անահ:

Քո յերգին են վաղուց
Կարոտ,

Անծայրածիր դաշտերը
Մեր,
Քո յեղբին են վաղուց
Կարոտ,
Մեր յերկրում արտ ու
Արոտ:

Փռված հեռու ու
Հեռավոր
Դաշտերը մեր վայրի,
Անմաշ. —
Քամին նրանց կասե
Որոք,
Քեզ են կարոտ, ընկեր
Սեւմաշ:

Ու քո յերկաթ խոփը
Հիմի,
Մեր դաշտերում յերգ
Թող լինի. —
Եդ քո յերկաթ խոփը
Սեւմաշ,
Արտերում մեր լինի
Անմաշ:

III.

Խառ գորգի պես փռված
Ծիրանագույն դաշտեր, —
Իսկ հեռվում,
Փռվում են ելի դաշտեր...
Բայց ահա յեկնում են
Ու արշավում դաշտերը,
Վաշտեր —
Բայց ահա յեկնում են,
Արշավում դաշտերը
Մարդկային բանակներ,
Կառուցողներ անթիվ. —
Յեվ հազար գլուխներ
Ճգնում են հիմա
Դաշտերը շրջելու,
Կառուցելու առթիվ:

Մեկն արդեն գծում է իր բլուկնոտում,
Մյուսը գրում,
Մեկն արդեն քանդում է —
Տնքում է հողը
Յերկրի խորքում.
Մեկի մուրճի արվահիցծ
Հող է պառնում քարը,

Դինամիտի վորոտից
Ողն ե յեղնում սարը...

Ահա
Ինժինների բլոկնոտում
Գծված մի լայն շրջան,
Շրջանների կանվա,
Կարկինով բոլորած
Բյուրավոր առուներ,
Խաչաձևող հիմքեր,
Աշտարակներ ցցուն. —
Բայց ահա,
Յեղնում ե մարդը
Յեվ հյուսում կանվան,
Ճեղքում յերկրի կուրծքը
Ու թաղում ցեմենտի
Յերկաթի լյարդը:

Նրանք գործում են,
Քրտնում,
Շաղախում ցեմենտը
Կարծես քրտինքով,
Վառ ղեմքերին
Շողում ե յեռանդը,

Հեղեղվում ե դաշտը
Բազում հույզերով:

Յեվ ահա ցցվում են
Ամայի դաշտում՝
Պատեր...
Դռներ...
Աշտարակներ ցից:

Նավի խարխախի պես
Թաղվում են հիմքերը.
Աղյուսները փաթաթվում,
Ջուրվում են իրար,
Յեվ դու բարձրանում ես,
Բարձրանում դաշտում,
Վռնց ահռելի մի սար:

— Հեյ, տղերք ջան,
Թե տվեք, շուռ տվեք հողը,
Թող վողջ յերկիրն զգա
Ձեր վարկերի ղողը:

Իմ յերգը ձեր յերգն ե
Ձեր յերգը իմ հոգին. —

Իմ յերգը ձեր վերելքն ե,
Իմ յերգը սրտագին:

Յես պոետ մի ջահել,
Յեվ յերգում եմ իմ ջահել
Ընկերների հեքը. —
Յես յեկել եմ հիմա,
Ինձ բերել ե այստեղ,
Ձեր լեռ կամքն ամուր
Յեվ ձեր համառ յելքը:

Աշխատանքով տոգորված
Անափ ծով ե մեր հոգին,
Ծով հույզերով վողողված
Մենք յերգում ենք անմեկին:

Ո՛ր, տոկուն ե մեր հոգին
Յեվ պայքարի գնդակ. —
Յերգիր պոետ, յերգիր
Պայքար ու հաղթանակ:

— Հէյ, տղերք ջան
Թե տվեք, շուռ տվեք հողը,
Թող վողջ յերկիրն զգա,
Մեր պարկերի զողը:

ԱՐՏԵՐԻ ԼԻՐԻԿԱՆ

* * *

Վորպես հաղթական կարմիր դրոշ,
Փողփողն յերկիր, հասուն բերքի —
Այս հաղթանակը հաստատ, վորոշ,
Դասակարգը թող հպարտ յերգի:

ՅԵՐԳ ԱՐՏԵՐԻ ՈՒ «ԻՄ» ՄԱՍԻՆ

Իմ ջահել պոետի
Ջանասեր բարեւ,
Վոնց կարմիր արեւ
Կանաչ ծիւերին. —
Յեւ պոետական
Բուռն վողջույն, յելնող
կարմիր-վարդերին,
Վոսկե արտերին:

Հանդեր ջան, արտեր ջան,
Իմ ջեյրան ու ջիվան
Ծով արտեր սովեաի. —
Ինչ բեջար և ուզում
Գովքը ձեր ծով սրտի
Հորդ մի գնգան Զանգու,
Թե անձրև մի առատ,
Վոր ձեր ցողուն ու հասկ
Շորորան ծովի պես,
Յերգով գովեմ յես ձեզ:
Վոր ձեր յերգը սուլի
Մեզմիկ գեփյուռի պես. —
Վոր ձեր շարքը յելնի,
Փովի, զարկի վրան
Մեր դաշտերի վրա:
Առավոտյան ժպտան
Արտերը խառ խալի —
Յեւ շնգ-շնգան թեթև
Ու որորեն կրկին
Շեկ-սաթ հասկերը լի:
Հասկերը նուռ, նարինջ,
Գլուխները շեկ-շեկ
Վոնց հնոցի բոցեր,
Իմ յերգի պես զվարդ

ՆՁԻ ՅԵՐԳԸ

Հնգամյակի հնձփորներին,
Կոլխոզային սաթ արտերին
Արեակեդ. —
Խրձադիգված ավտո քշող
Են ջան, ջահել, շոֆեր աղին,
Վողջճւյն, վողջճւյն:

Արեւ հուր
Զերմ անձրեկեց դաշտի վրա,
Ծիւր յելավ ու բոյ քաշեց
Զահել ջիւման. —

Հասկը փայլեց,
Ճավայական սաթի նման,
Արտերը շեկ, դաշտում զարկին՝
Վոսկե վրան:

Որը բացվեց
Կաթնաշաղաղ շուշանի պես,
Արևն յելավ
Հորանջելով լեռան ծերպից,
Շոֆեր աղի
Դեմքից մի բուռ քրտինք թափեց՝
Ավտոն սուկեց ու սլացավ,
Շեկ արտերի վոսկե ափից:

Արտերը մեղմ
Բազմակոհակ շորորացին,
Զեփյուռը մեղմ, քնքշորեն
Հասկը շոյեց —
Արտում լռեց
Ճպուռների յերգը տաղաուկ,
Յեւ շոինդը հնձիչների
Հասկն համբուրեց:

Մի շեկ աղջիկ
Գլխին կարմիր լաշակ կապած,

Ամուր նստած արակտորի
Յերկաթ ուսին —

Այտերը վառ

Մի փունջ բացված վարդի նման,
Հոնքերը կեռ, վոնց գիշերվա
Կիսալուսին: —

Եդ աղջկա հայացքը վոնց

Մի սուր սվին,

Աչքերը վառ

Կարծես մի զույգ արև լինի:

Ծիրանագույն արտում,

Ցցած կուրծքը խայթող,

Տրակտորի ղեկը գրկած

Ձեռքերի մեջ,

Փողփողում է արտում վորպես

Դրոշ հաղթող:

Եդ աղջկա

Սիրտը վորպես մի թեփ քուրա,

Ծով արտերի ծոցում կարծես

Մի վարդ լինի —

Ենպես անուշ,

Քաղցը ձենով յերգ է ասում,

Վոնց վոր կասես

Հազարաթեղ Սայաթ-Նովի
Սազն է խոսում:

«...Եյ, հնձվոր տղա

Քշիւր մաշինդ շուտ,

Յեւ սուր սրիւր

Հնձող մանգաղներիդ

Շուրթը. —

Քանի դեռ ամառ է,

Դեռ արև է ու շոգ,

Քանի դեռ չի փչել

Անձրևաբեր ցուրտը:

Մաշինդ դեսն արա

Մի ես արտը մտի,

Սրտանց ուժ տուր նորից

Եդ ջահել ձեռներիդ, —

Նայիւր, յետ ես մնացել

Մաշինների շարքից,

Յետ ես մնացել

Շարքից հարվածալինների:

Մաշինդ դեսն արա

Մի ես արտը մտի,

Բարաքյաթին ղուրբան
Եդ ջահել ձեռներիդ»:

Ու յերզն եդ աղջկա
Զընգոցով ու զիւ
Արաից արտ ե թռչում
Քամու թևին թառած,
Յեւ մաշինն ել նրա
Արաից արտ ե մտնում,
Որվա հաղթանակի
Առաջնությունն առած...

Իրիկունն ե արդեն
Դանդաղ, լճու մոտենում —
Արևը թեքվել ե,
Գլորվում ե տուն,—
Են աղջկա յերզը
Անափ դաշտերի
Վոսկեղոծ գրկում
Զնգում ե դեռ զվարդ:
Կարծեն այգերաց ե
Յեւ վոչ թե իրիկուն:

ՆԵՐԲՈՂ ՀՆՁՎՈՐ ԱՂՋԿԱՆ

Արևակեղ աղջիկ, սիրում եմ քեզ,
Քո բազուկները պիբկ ու ճկուն.
Քո այտերը վոնց բացված վարդեր,
Ջահել հասակը քո այդպես տոկուն:

Արևի շողավառ աղջիկ,
Արևի ցողավառ աղջիկ,
Արտերի յերզ ու կարոտ,
Կուխողի հնձվոր աղջիկ:

Արևակեզ աղջիկ, սիրում եմ քեզ,
Մեր ծով արտերում դու բացված վարդ.
Քո հայացքը բորբ, վորպես քուրա,
Քաղցր ժպիտը քո այդպես զվարդ:

Յես անցա քո արտի մոտով,
Քո յերգը վոնց կարմիր գինի. —
Նոր որվա համով ու հոտով,
Քո յերգն եմ յես սիրում հիմի:

Արևակեզ աղջիկ, սիրում եմ քեզ,
Անուշ յերգերը քո վորպես զեփյուռ. —
Պայծառ յերեկոն քո խնդաշաղաղ,
Կյանքը քո վորպես հասուն մի նուռ:

Արևի լուսավառ աղջիկ,
Արևի շողազարդ աղջիկ.
Լճի պես քո բիլ աչքերում,
Բերքի յերգ, խինդ տեսա, աղջիկ:

Արևակեզ աղջիկ, սիրում եմ քեզ,
Սիրով անսահման, կամքով վորոշ. —
Դու մեր արտերում վառ արշալույս,
Փողփողուն՝ վորպես կարմիր դրոշ:

Քո յերգը վոնց հասուն մի հասկ,
Ես տարվա բերքի պես հարուստ —
Թափը քո վոնց անկանգ մի վազք,
Յերգը քո յերկաթե դալուստ:

Արևակեզ աղջիկ, սիրում եմ քեզ
Քո բազումները պիրկ ու ճկուն.
Քո այտերը վոնց բացված վարդեր,
Ջահել կյանքը քո անիրիկուն:

Արևի շողավառ աղջիկ,
Արևի ցողավառ աղջիկ,
Սրտերի յերգ ու կարոտ,
Կոլխոզի հնձվոր աղջիկ:

ՂԱՓԱՇՈՒ ՏԱՂԵՐԳ ՈՒՆԵՎՈՐ ԿՅԱՆՔԻ

(Առաջին վարյանս)

Նա ունեւր մի զույգ այծ
Յեւ մի քոսոտ յեզ.
Միշտ խալիւի զոներում,
Միշտ հացի կարոտ:
Են յերաշտի տարին
Յեզը ծախեց կերավ,
Յերաշտն այծերին ել
Յեզի ճամբով տարավ:

Յերբ վոր կյանքը փոխվեց
Գյուղը դարձավ կոլխոզ,
Նա մտավ կոլխոզ
Անայծ ու անխորոզ:
Ճիշտ աշխատեց մարդը,
Բրախնք թափեց հալալ,
Յեւ վաստակեց մի կյանք,
Աղբյուրի պես զուլալ:
Հիմա ունիւ հ' կով
Յեւ շքեղ քարետուն,
Զի պակասում յերբեք
Նրա տանից կաթն ու ձուն:
Նրա տանը մահճակալ՝
Արծաթի պես փայլուն —
Ուր առնում ե հանգիստ
Բուն, ու չի կծում լուն:
Նրա տանը հիմի
Պահարան կա գրքի —
Նրա սեղանի վրա
Բաղցրավենիք մրգի:
Ճիշտ աշխատեց մարդը,
Բրախնք թափեց հալալ,
Յեւ վաստակեց մի կյանք
Աղբյուրի պես զուլալ:

ԲՐԻԳԱԴԻ ՅԵՐԳԸ

I.

Յեւ յե՞րբ ե արշալուսը,
Մայրամուտը յե՞րբ,
Հազար հուր հույզերով
Բեռնված որն ե թռչում
Այրոյի պէս թեթեւ:
Կարծես կրճատել ենք
Յեւ զիշերը նիրհող,
Վոր լույսի պէս թռչենք,
Ու չմնանք հետեւ:

Յեւ արեւի այրող
Խուրձ-խուրձ մազերի պէս,
Հունձի դեզերն են
Ծածկել կալը. —
Վոնց ավտոյի կրծքով
Շաշող մոտորը թեփ,
Հնձի մեջ թաղել են
Կալսիչ մաշինը:

Այս յերգը յերգել են
Թեկուզ պոետներ բոլոր,
Այս յերգը յերգել են
Թեկուզ պոետներ շատ,
Բայց այդ յերգերից
Շատերն են յեղել
Աշնան պէս դալուկ,
Յեւ լալկան ու վատ:

Իսկ յես ու իմ յերգը
Ճգնավոր չենք յերբեք,
Հուսալքված կյանքից
Մոլար ու մաղձոտ. —
Մենք խնդուլթյամբ յելանք
Պայքարի հորիզոն,

Թաղելու բյուր պոետներ,
Հալկան ու թախճոտ:

Իմ յերգը պայքարում
Անհաղթ սուր սվին ե՛
Խնդառատ հուզում
Հաղթանակի բերք. —
Արտերում իմ յերգը
Յեռանդ ու ավյուն ե,
Շեկ արտերը հնձող
Հարվածային ձեռք:

Յեվ յե՛րբ ե արշալույսը,
Մայրամուտը յե՛րբ,
Հազար հուր հույզերով
Բեռնված որն ե թռչում
Այրոյի պես թեթե. —
Կարծես կրճատել ենք
Յեվ գիշերը նիրհող,
Վեր լույսի պես թռչենք
Ու չմնանք հետե...

Ե՛... Եխ, կուրծքդ այնպես
Ուռչում ե յեռանդից,

Սիրադ այնպես քաղցր
Մի կարոտ ե առնում,
Վեր պայքարով լցված
Մեր որերի ճամբում,
Այսպես անեղ թափով
Բյուր գործեր են դառնում:

Ձան, ենտուզիաստ ջահել,
Բրիգադիր տղա,
Քո յեռանդոտ թափին
Ո՞վ կդիմանա: —
Սոց-մրցման արշավում
Հաղթող, հպարտ տղա,
Մեր պայքարում անհաղթ,
Հարվածային տղա:

Յեվ խնդում ե բրիգադը
Առավոտյան շնչով,
Յեվ բեռնած կախիչը
Հռնդում ե հպարտ: —
Կյանք կա, կյանք կա,
Խինդ կա մեր բրիգադում,
Յեվ յեռանդուն գործ,
Հույս կա անվհատ:

II.

Հէյ, փետուրյա շլյապավոր
Դեղին պրոֆեսոր,
Գրչավաճառ քննադատ. —
Իմ այս յերգը, գիտեմ,
Քեզ դուր չի գա,
Իմ այս յերգը կխոցի
Քո ուղեղը քոսոս...

Մենք ծաղկում ենք, աճում,
Բոյ ենք քաշում չինար:
Մենք կռում ենք կամքը
Հրավառ աշխարհի:
Կառուցում ենք ելի,
Կառուցում ենք անթիվ...
Յեվ մատնելով հրին
Ձեր ճիգերը վայրագ, —
Մենք աճում ենք ելի
Ու սլանում արագ:

ԽԱՌԸ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

* * *

Я люблю вас,
но живого,
а не мумию.
В. В. Маяковский

Վորպես նվեր յերկու կարմիր նռան հատ,
Յես դեռ մանուկ քեզ գրեցի յերկու տող.—
Յեկ պարուրված քո յերգերով անվհատ,
Բո հետևից ձամբա յեկա սրտադող:

Վորպես տրուբադուր ջլուտ դասակարգի
Անշեջ լապտերի պես մի հուր խավարում.—
Բո՞քր յերգերով, սուր սուսերով անցկացար,
Մըրկախոս գոռ պայքարի դիրքերում:

Յես արթնացա քո յերգերից պայծառախոս,
Յես վեր յելա խանձարուրից մանկական.—
Քո ուղիով, հարբած քո վառ յերգերով,
Յես յերգեցի քո յերգերն առնականս:

Յես յերգեցի քո յերգը պայծառաստես
Յեվ իմ յերգը, ո՛ր, իմ ձայնը ուր գնաց.—
Լուսնաշաղախ գեղերային խավարում,
Յերգիդ քաղցր տաղն իմ հոգում վառ մնաց:

Յեվ յերգերով լուսապայծառ դու անցար,
Սիրով հարբած... դճու գուռնով դու անցար—
Անշեջ լապտերի պես մի հուր խավարում,
Զուռնեն քրքած, նաղարայով դու անցար:

Ճամբաներում թողիր պայծառակերտ յերգեր—
Յեվ պայծառապաշտոն դու անցար քո ուղին.—
Յեվ ատրաշեկ վերքեր քո ծնկների վրա—
Թողիր քնարդ նվեր գալիք յերգողներին:

Վորպես նվեր յերկու կարմիր նռան հատ,
Յես դեռ մանուկ քեզ գրեցի յերկու տող.—
Յեվ պարուրված քո յերգերով անվհատ,
Քո հետեից ճամբա յելա սրտադող:

ՏԵՐՅԱՆ

Դեռ կգան որեր ավելի տրտում...
Տերյան

Որերն այն տրտում
Դարձել են անտուն:

Տրտում որերն անցան,
Վերադարձիր, պոետ.
Փռչեցան, չքացան
Ճամբաներում մեր արև:

Կաղկանձելով հեռվում ցուրտ
Վողորմելի մի ժամերդ,
Դժնի ձանձրույթ և տրտունջ,
Անլույս չորցան անարեգ:

Տրտում որերն անցան,
Վերադարձիր, պոետ,
Վերադարձիր, վոր յերգես
Նոր վանկերով նոր սոսնետ:

Տրտում որերն անցան,
Վերադարձիր, պոետ,
Յեւ գրիչդ նորից առ,
Յերգդ լինի թող վրան:—

Մեր շարքերից դու ընկար
Լուսբացին, պոետ.
Յեւ պահեցիր քո սրտում
Վորքան անգիր սոսնետ:

Վերադարձիր, պոետ, վերադարձիր,
Վառ արեւ և կյանքը, անխրիկուն.—
Վերադարձիր, պոետ, յերգիր ելի,
Որերն այն տրտում դարձել են անտուն:

Վերադարձիր, պոետ,
Յերգդ թող լինի վրան.—
Սպասումի հուրը թեթ
Այրեց քո սիրտը, Տերյան:

Տրտում որերն անցան,
Վերադարձիր, պոետ:
Վերադարձիր, վոր յերգես
Նոր յերգերով նոր սոսնետ:

ՈՒՆԻԳ ՇՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐԻՆ

Ձեր թափած արյան ամեն կաթիլը,
Հանուն պայքարի ու ազատության, —
Ծլել է ինչպես հատիկն է ծլում,
Փողփողում է վոնց զրոշ հաղթության:

Դուք անվախ ընկաք,
Դուք անմահ ընկաք,
Անհավատար կռվում
Հաղթանակով ընկաք:

Ձեր թափած արյան ամեն կաթիլը,
Սեզ բոյ է քաշել հպարտ խոյանքով: —
Յերկրում մեր մեծ ու յերկաթավոր,
Յելել է յերթի անմոռաց փառքով:

Դուք կռվով ընկաք,
Աննահանջ ընկաք: —
Ստեպներում հեռու՝
Հաղթանակով ընկաք:

Այնպես կենդանի, վառ է մեր հոգում,
Ու ձեր հայացքը սվինից ել սուք: —
Ինչպես հաղթարար առավոտն այն,
Ինչպես արեւը իր շողերով վառ:

Դուք կռվով ընկաք,
Աննահանջ ընկաք,
Ստեպներում հեռու՝
Հաղթանակով ընկաք:

Այսօր ձեր տոնին, հին հուշերը վառ,
Անցյալը հեռու, գեշերները մոտ: —
Դիակարգերը ձեր անձեռագործ
Յել աշնանային հորիզոնը լուրթ:

Դուք մարտական ընկաք,
Արնաշաղախ ընկաք,
Ստեպներում հեռու՝
Հաղթանակով ընկաք:

Մենք դերք փորեցինք ձեր դիերի մոտ,
Նորից կովի մտանք ձեր դիերի մոտ. —
Նորից կովի մտանք, նորից առաջ անցանք,
Յեւ հաղթություն տարանք մինչև առավոտ:

Դուք յերգերով ընկաք,
Ուռաներով ընկաք,
Ստեպներում հեռու՝
Հաղթանակով ընկաք:

Յերբ տոն ենք տոնում խնդությամբ առատ,
Չկարծեք լալիս կամ յերգում ենք սուգ. —
Մեր հոծ շարքերի դրոշների տակ,
Ո՛ր, հիմա քայլում եք մեզ հետ և դուք:

Դուք մարտական ընկաք,
Արնաշաղախ ընկաք. —
Ստեպներում հեռու՝
Հաղթանակով ընկաք:

Ո, հիմա քայլում եք մեզ հետ և դուք, —
Մեր հոծ շարքերի դրոշների տակ. —
Դուք, լուր կովի յելաք ու մեռաք պատվով,
Այն աննահանջ կովում դարձաք նահատակ:

Յերբ տոն ենք տոնում
Խնդությամբ առատ,
Ձեր հաղթանակի
Հազար բարիքով՝

Կարծես ծաղկազարդ մայիս և բացվեւ
Ո՛ր, ջահել ենք մենք ձեր անմահ փառքով:

ՅԵՐԳ ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՐՏԻԿԻՆ

Վոր արթուն լինես ու մնաս արի
Յե. Չարեմց

Արիացիւր ընկեր,
Սիրտդ թող ջահ լինի,
Սիրտդ թող ջահ լինի
Մեր ես ճամբի վրա. —
Քայլիւր դու համարձակ
Հաղթանակի ճամբան,
Յեւ սուր սվինդ հուր
Թող գործի անահ:

Մենք առեւ ենք լեռը
Կովով, հաղթանակով —

Կառուցել ենք հաստատ
Դալիքի մեծ ճամբան:
Ով կվորձի սողալ
Մեր մեծ ճամբի վրա,
Այն ժամ սվինդ սուր
Թող գործի անահ:

Այժմ, յերբ հաղթական
Մենք քայլում ենք ելի,
Մեր թշնամին բուրժույ
Լարում ե նոր դավեր:
Դարձել ե փոթորկոտ
Ովկիանոսը խաղաղ,
Պատրաստ յեղիւր, ընկեր,
Անհաղթ ու անվեհեր:

Արիացիւր ընկեր,
Սիրտդ թող ջահ լինի,
Սիրտդ թող ջահ լինի
Մեր ես ճամբի վրա:

Քայլիւր դու համարձակ
Հաղթանակի ճամբան,
Յեւ սուր սվինդ հուր
Թող գործի անահ:

ՈՒՇԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԱՎԱՆՏՅՈՒՐԱՅՈՒՄ
ԸՆԿԱԾ ՄԻ ՇԵՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Ախ են դադախ տղեն,
Գլխին պոպոզ գդակ,
Գլխին պոպոզ գդակ,
Թևին կարմիր մի լաթ:
Կարկուտի պես գնդակ
Տեղաց նրա վրա...
Բայց նա դեռ կռվում էր
Դիրքում մենակ, անաս:

Մանուկ որվանից իմ
Հիշում յեմ ես տղին,
Մեր յերկերը յեկավ
Դոնի լայն դաշտերից:
Յեկեկ էր, վոր կռվի,
Ոգնի մեզ մեր կռվում,
Մեր կռվում մեծ, անհաղթ,
Բանվորի, գյուղացու,
Վոր չարորի մեզ
Կրունկն անգլիացու:

Ախ, են դադախ տղեն,
Գլխին պոպոզ գդակ:
Կապուտաչյա տղեն,
Թևին կարմիր մի լաթ:
Գնդացիների իր թեժ
Տրա, տա, տա, տա,
Թեժ կրակ էր մաղում
Վոսոխներ Վրա:

Բանաքեռի են մերկ
Փշոտ սարի լանջում,
Մենակ մնաց դիրքում
Հերոսն այն քաջարի:

Բայց կովուս եր ելի,
Գիտեր վոր մահ ե այդ,
Վոր բուրժույը նորից
Յերկերը հաիւրի:

Վաստիսների մի խումբ
Լանջիցը գաղտագողի,
Սպանեցին դիւքի մեջ
Հերոսին այն արի:
Ախ են դազախ տղեն,
Գլխին պոպոզ գլակ,
Կապուտաշյա տղեն,
Թէին կարմիր մի լաթ:

ՓՈՔՐԻԿ ԶՈՆՍԸ

(Ավստրիական ապստամբ բանվորներին 1934 թ.)

Արդեն լուսադեմ եր...
Իսկ Զոնսը գեռ մինակ
Մեկնած հատակին,
Վերջին տառն եր ներկում
Վաշտի դրոշակին:

Գիշերն այս յերկար եր տեւել,
Վոնց վոր անսովոր ճամբա.
Գիշերն այս կրակ եր մաղել
Բանվորի ապստամբ կամքին:

Գիշերն այս թունոտ մի դաշույն,
Արյունոտ ձեռքերում ֆաշիստ,
Բացել եր անբուժ վերքեր,
Վերքեր բանվորի կրծքին:

Արդեն լուսադեմ եր...
Իսկ Զոնսը դեռ մենակ
Մեկնած հատակին,
Վերջին տառն եր ներկում
Վաշտի դրոշակին:

Գիշերն այս յերկար ե տևել,
Անգուլթ գրշերն այս արնաշաղ. —
Դեռ մատղաշ մի զույգ աչքերից
Խլել եր և հանգիստ, և ուրբ —
Զրկել եր քնից:

Չեր քնել Զոնսը...
Վաշտի վորոշումն եր այդ,
Վոր մինչև լուսադեմ,
Մինչ արևածագը,
Պատրաստ պետք և լինել
Վաշտի դրոշակը:
Պարզ հիշում եր նա յերեկվան ուրը
Յեվ վորոշումն այն,

Յեվ պիտներական անխախտ խոստումը
«Դասագույլը», ցույց:
Անգամ մտնել բարեգադ,
Յեթե կարիք լինի այդ:

Արդեն լուսադեմ եր...
Իսկ Զոնսը դեռ մենակ
Մեկնած հատակին,
Վերջին տառն եր ներկում
Վաշտի դրոշակին:

Ծնողները Զոնսի
Վողջ գիշերը դրսում —
Վողջ գիշերը դրսում,
Բարեգադի վրա:
Իսկ փոքրիկ Զոնսի
Թիթեռնիկ սրտում
Բաբախում ե խինդը
Յեվ գալիքը վաղվա:

Առավոտ լուսադեմին,
Հանկարծ զուռը թակեցին —
Զոնսը յեկավ զուռը բացի
Հպարտանքով առնական. —

Մական շենքում
Հայրը ճոճվեց ու ընկավ,
Դեմքը քաթան,
Արդեն յեղած արնաքամ:

Նրա կրծքին, վարդանման մի վերք կար՝
Բացված թունոտ գնդակներից թշնամու. —
Մի հրացան ամուր գրկած ձեռքերում,
Կարծես նոր եր ուզում գնալ կռվելու:

Մայր ու վորդի լուռ քարացած մնացին.
Արցունք չկար նրանց ծարավ աչքերում:
Զոնսը համբուրեց հոր արնաքամ շուրթերը
Մեծի նման, և սիրտ տվեց մայրիկին:
Վեր առնելով հոր այրուճոտ դենքերը
Յեւ զրոշը, վոր պրել եր վողջ գիշեր՝
Թռավ դեպի վաշտը վաղուց սպասող:
Անհետացավ փողոցներում արնաշաղ,
Թռավ դեպի բարիզավը կռվելու,
Յեւ արնաքամ հոր վրեժը հանելու:

Մայրը նետվեց փոքրիկ վորդու հետևից,
Վոր հեռ բերի, փրկի մահի ճանկերից.
Վոր խնամի գալիք պայքարի համար,
Վոր գալու յե կրկին, վերստին ու նորից:

ՄԱՅՐԻԿԻՍ

I.

...Յեւ քայլում եր Աստաֆյան փողոցով,
Կորացած մեջքով, պառաված մի կին. —
Կարծես կենդանի մի դիակ լիներ՝
Փոքրիկ մի դիակ եւ իր կոր շալակին:

Նա քայլում եր Աստաֆյան փողոցով
Կիսամերկ, կեղտոտ և դին շալակին. —
Իր վոսկրացած ձեռքերը նա հաճախ
Մեկնում եր անցնող ամեն մեկին...

— Բալաս մեռնում ե, աղա, մի կտոր հաց...
Հագիվ լսելի ձայնով խլացած,
Գլուխն ամոթից խոնարհած գետին,
Վողորմություն եր մրմնջում կամաց...

Որն ի բուն այդպես, փողոցից-փողոց
Մի կտոր չոր հաց մուրալու համար,
Մայր իմ թանկագին, վորքան անպատկառ
Խոսք, հայհոյանք ես կրել անհամար:

Վասկրացած ու մերկ քո անշուք գրկում
Իմ մանկությունն ե ոթեան գտել,
Ծեր ու դալկացած քո կյանքի պահին,
Մանուկ որով ես կյանքի մեջ մտել:

Անցյալն այդ հեռու, վորպես շոգենամվ,
Խարխախ ե պցել իմ սրտի ծովում—
Յեվ հոգիս հիմա, վոնց մլրդկահավ,
Ճախրում ե այդ դառն հուշերի հովում:

...Հիշում եմ, ինչպես «թուրքի» շուկայում
Հարբած դուքանչիք վրա թափվեցին՝
Վարունգի կեղև ժողովելու համար,
Մորս ցեխի մեջ վոքբով տրորեցին:

Մի ջահել աղա, պիրկ բազուկներով,
Աչքերին քաշած մազուլթոտ կեպին,
Յեթե նա չոգներ իր բռնուցքներով,
Մայրս ցեխի պես կկպչեր գետնին:

Յերբ մորս մի կերպ մենք տուն բերեցինք,
Արդեն մոռացած քաղց, տկարություն,
Նույն վիճակումս ել մորս թողնելով,
Յես կյանք դուրս յեկա հենց այդ իրիկուն...

.
.

...Յեվ յերբ մոտեցա խոճիթի դռան
Ու վերջին ուժով դուռը բացեցի,
Այնքան եմ հիշում, վոր դռների մոտ
Մորս հետեյալ խոսքերն առացի. —

— Սերը մայրական վորպես ատրուշան
Իմ հոգու խորքում թող անմար մնա—
Յեվ տանջանքը քո, վորպես լույս փաբոս,
Մայր, թող միշտ վառվի իմ ճամբի վրա:

Յեթե իմ ճամբում դժվարին ու ցուրտ,
Չժպտա ինձ և ղոչ մի ծաղիկ,

Մայր, հաստատ գիտցիր, հորիզոնում լուրթ
Կլավովի մեր մեծ արեֆն անառիկ:

Այդ փոշոտ կյանքի ցուրտ վերմակի տակ
Գիտեմ, վոր դու ինձ կսպասես կրկին.
Քո կյանքը վորպես մի անշեջ կրակ,
Քնքուշ գգվանքով կկարոտի մեկին:

II.

Տարիներն անցել ու հեռացել են,
Ո՛ր նրանք անցել են անվերադարձ —
Ո՛ր նրանք հեռացել ու անցել են,
Սրտումս թողել հեռավոր մի մաղձ:

III.

Հիմա դու անցել ու ծերացել ես...
Քո մեջ դեռ հին մի յերգ թափառում է անսանձ. —
Ո՛ր, իզուր են հիմա քո խրատները,
Վոր յես լինեմ հեզիկ, վոր յես սիրեմ միշտ գանձ:

Հիմա դու անցել ու ծերացել ես...
Մոռացել ես կարծես հին որերդ մաշող. —
Հիմա դու անցել ու մոռացել ես
Տանջանքներդ դաժան, սիրտդ տաշող:

Գիշերներով անքուն մտածել ես յերկար,
Մաշել ես քեզ այրող սև թոնիրի շրթին.
Ողբ փոխարեն սև ծուխն ես միշտ շնչել
Վոր մարդ դուրս գա խելոք քո տարաբախտ
վորդին:

Յերբ գիշերը մեկ տեղ անկողին ենք մտել,
Յես նայել եմ թագուն կոշտ վերմակի տակից.
Տեսել եմ, լոռ ինչպես դու արցունք ես թափել
Քո այն միշտ սպասող ու անթարթ աչքերից:

Ո՛ր, հիմա դու անցել ու ծերացել ես...
Հին են խրատները քո, վորպես մաշված քաթան.
Ո՛ր, այժմ դու անցել ու մոռացել ես
Անցյալը հեռավոր, կյանքը մեր անվաթան:

Ո՛ր, հիմա դու անցել ու ծերացել ես...
Վարդաշող ես կյանքում, ուրիշ է կյանքն իմ. —
Ո՛ր, տես վորքան աճել, փարթամացել եմ յես
Ինչպես վարդ, կրճքիս շողում է աստղաձև մի կիմ:

Հիմա դու անցել ու ծերացել ես...
Քո մեջ դեռ հին մի յերգ, թափառում է անսանձ. —
Ո՛ր, հիմի իզուր են քո խրատները,
Վոր յես լինեմ հեզիկ, վոր յես սիրեմ միշտ գանձ

IV.

Տարիներն անցել ու հեռացել են,
Ո՛ր, նրանք անցել են անվերադարձ. —
Ո, նրանք հեռացել ու անցել են,
Սրտումս թողել հեռավոր մի մաղձ:

ՀԵՂԿՈՄԸ

(Հաւսված)

Դաշնակցական ավանդու-
րայում ընկած, Գառնաբե-
ռի առաջին հեղկում՝ Հակոբ
Դաթոյանի հիշատակին:

Դեռ հիմա յեւ վորպես
Մանկան մի ճոճանակ,
Միտքս ուրբում ե
Հեռավոր մի հուշ. —
Դեռ հիմա յեւ վորպես

Սուր մի պողպատ դանակ,
Սիրտս ծակոտում ե
Հուշն այդ փուշ:

Կարծես թե յերեկ եր,
Բայց յերեկն ել այդպես
Վառ չի իմ հոգում.—
Ուրիշ եր այն որը,
Այն որը կրակ ու
Արյուն եր թքում:

Յեռ դեռ մանուկ եյի,
Մանկան այդ հուշերը
Թարմ են շատ հիմա.—
Բայց շատ ջահել եր նա
Յեվ այն ջահել աչքերն
Իմ մեջ անմար կմնա:

Այդ մի յերեկո յեր,
Մայլ մի յերեկո
Մահվան ու պայքարի.—
Են շիկահեր աղեն,
Կապտաշյա տղին,
Դիրքում մնաց մենակ
Ու մեռավ արի:

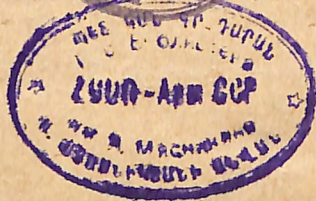
Յեռ դեռ մանուկ եյի,
Մանկան այդ հուշերը
Թարմ են շատ հիմա.—
Ո՛ր, թանկագին ընկեր,
Ո սիրելի Հակոբ,
Կովի յերգը քո այն,
Իմ մեջ անմար կմնա:

...Իրիկունն իջավ մշուշոտ ու լուռ,
Մութը սողալով գյուղ մտավ թագուն.
Խոր ձորն իջավ արևն ամոթխած
Յեվ գյուղը մտավ սովորական քուն:
Յերկինքը սև քող քաշեց յերեսին
Գիշերը գյուղում կապեց գորշ վրան,
Խավարում կորան աստղեր ու լուսին
Յեվ ժխոր թափվեց հյուղերի վրա,
Խավարը խառնեց հանգիստը գյուղի,
Գյուղը խուճապեց, խառնաբան դարձավ.
Ով տնից յելավ փողոցն անցնի,
Այդպես ել գնաց՝ չվերադարձավ...

.....
.....
.....

Գյուղում տենդ կար մի տեսակ,
 Վրնց վոր համաճարակ—
 Նենգ թշնամին գյուղում
 Մտել եր դարան:
 Եդ որն անսովոր եր
 Անց ու դարձը գյուղի,
 Վորոշել եր թշնամին
 Գյուղում կրակ մաղի:

Այ, հենց այդ գիշերն եր,
 Այդ գիշերն եր խավար,
 Այդ գիշերն եր դաժան,
 Վոր Հակոբին տարան...
 Այ հենց այդ գիշերն եր,
 Գիշերն այդ մահաժամ,
 Մեր հեղկոմին հերոս,
 Հանեցին կախաղան:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ձոն — «Ձևյուսկինի» արշավախմբի փրկարար	5
սավառնորդներին	7
Եպիգրամ (գրքես)	8
Բեկոի հրամանատարը	10
Յերգ պոդպատե թոչուններին	
կառուցումների լիրիկա	15
Գնարեղու այց	19
Սովետական ութնյակներ	21
Ռիմա	28
* * * (Սեւմաշի հարվածայիններին)	33
Տավարիշ Սեւմաշ	
Արտերի լիրիկան	45
* * *	46
Յերգ արտերի ու «իմ» մասին	50
Հնձի յերգը	55
Ներքոյ հնձվոր ազնկան	58
Չափածու տաղերգ	60
Բերկաղի յերգը	
խաղը բանաստեղծություններ	67
* * *	69
Տերյան	7
Յերգ Հոկտեմբերյան նահատակներին	76
Յերգ կարմիր մարտիկին	
Դաշնակցական ավանտյուրյում ընկած	78
մի հերոսի մասին	81
Փոքրիկ Ձոնը	85
Մայրիկին	91
Հեղկոմը (հատված)	

Отв. редактор Г. А. Потенц Тех. ред. О. Тер-Давыдов
Корректор Т. Ахаян

Издание 636/4214 Об'ем 3 печ. листа, Статформат А6 105х148. Упол
крайлит 00-11401. Тираж 800 экз. Заказ 6246 дано в набор
29/XI-1934 г. Подписано в печать 2, I-1935 г.

Типография им. „Стачки 1902 года“ АЧПТ в г. Ростове на Дону

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0343538

Գինը 2 ԴՈՒՐ. 50 ԿՈՊ.
Цена 2 руб. 50 коп.

Ш 1 39375

На армянском языке

26 ФЕВ 1935

АРСЕН ОГАНЕСЯН
ЛИРИКА РАССВЕТА

АЗОВО-ЧЕРНОМОРСКОЕ КРАЕВОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ԳՐԱԳԱՀԵՍՏԸ

ԴՈՍՏՈՎ-ԴՈՆ ՍՈՍՈՆՈՎՈՐՈՒ ՓՈՂ. № 53
ԳՐԱԿԵՆՏՐՈՆ (ԿՆԻԳՐՈՅԵՐ)